

Familiegrupper i dagtilbud

Evaluering af indsatsen
Februar 2019

Evaluator: Helle Mattson Lund, Sekretariat, Børn og Unge
Projektleder: Ulla Parbo Hefsgaard, Sundhed, Børn og Unge

15. februar 2019
Side 1 af 29

BØRN OG UNGE
Strategi og Udvikling
Aarhus Kommune

Sekretariat
Grøndalsvej 2
8260 Viby J

Sagsbehandler:
Helle Mattson Lund
Ulla Parbo Hefsgaard

15. februar 2019
Side 2 af 29

Indholdsfortegnelse

1. Baggrund	3	Feltkode ændret
2. Projektet Familiegrupper i dagtilbud	4	Feltkode ændret
2.1 Formål og mål	4	Feltkode ændret
2.2 Metode	4	Feltkode ændret
2.3 Målgruppe	5	Feltkode ændret
3. Implementering og tilslutning til familiegrupperne	6	Feltkode ændret
4. Evalueringsmetode	6	Feltkode ændret
4.1 Indsatssteori	7	Feltkode ændret
4.2 Anvendte evalueringsmetoder	8	Feltkode ændret
5. Evaluering af indsatsens effekt	9	Feltkode ændret
5.1 Forældrenes handlekompetencer og relation til barnet	9	Feltkode ændret
5.2 Institutionens handlekompetencer og samarbejde med forældrene ..	13	Feltkode ændret
5.3 Barnets trivsel	17	Feltkode ændret
5.4 Opsamling på evaluering af effekten	19	Feltkode ændret
6. Evaluering af behovet for indsatsen	20	Feltkode ændret
6.1 Børn og Unges vision	21	Feltkode ændret
6.2 Hvad er alternativet?	21	Feltkode ændret
6.3 Indsatsens forankring	22	Feltkode ændret
7. Evaluering af målgruppe og tilslutning	23	Feltkode ændret
7.1 Hvilke familier får mest ud af indsatsen?	23	Feltkode ændret
7.2 Familier, som får mindre gavn af indsatsen	24	Feltkode ændret
7.3 Familiegrupperne bidrager til opsporing	25	Feltkode ændret
7.4 Tilslutning til indsatsen	25	Feltkode ændret
8. Perspektiver ift. mulig permanentgørelse	26	Feltkode ændret
8.1 Opsummering af evalueringsresultaterne	26	Feltkode ændret
8.2 Mulige modeller for videreførelse af indsatsen	27	Feltkode ændret
7. Litteraturliste	29	Feltkode ændret

15. februar 2019
Side 3 af 29

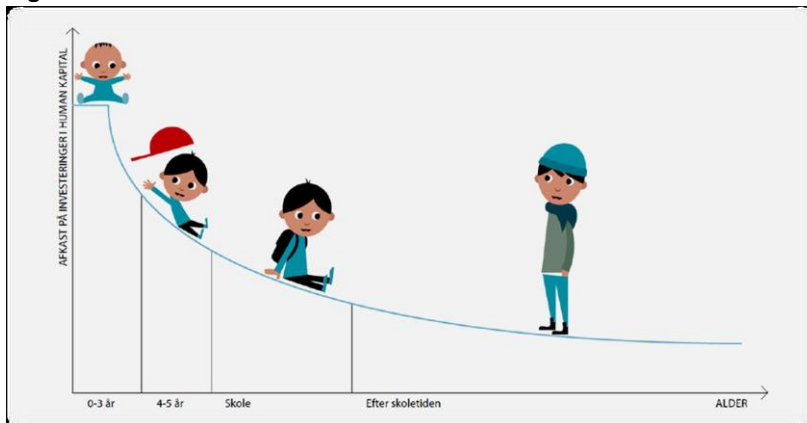
1. Baggrund

Familiegrupper i dagtilbud er én af de tidlige indsatser, som blev igangsat med byrådets godkendelse af budgetforslaget *"Udmøntning af effektiviseringer i Børn og Unge 2016-2018"*.

De seneste års forskning har vist, at tidlige investeringer, kvaliteten i dagtilbud samt relationen mellem forældre og barn har stor betydning for børns videre trivsel, læring og udvikling - såvel i folkeskolen som senere i livet (Væver et al. 2016, Lind 2003, Væver 2015, Trivette et al. 2010, Heckmann J.J. 2008).

Heckmann-kurven er i den forbindelse hyppigt anvendt som en illustration på det øgede udbytte, som børnene og de unge oplever, ved at deres udfordringer gribes og håndteres tidligt. Det gælder både i forhold til deres generelle udvikling og i forhold til specifikke problemstillinger, de måtte stå overfor (Heckmann J.J. 2008).

Figur 1: Heckmann-kurven

Kilde: Heckman 2008

Det tidlige, forebyggende arbejde i Børn og Unge tager afsæt i børne- og ungepolitikens vision om, at *alle* børn og unge skal have mulighed for at realisere deres personlige, sociale og faglige potentiale (Børne- og Ungepolitikken, 2015). Der er således både fokus på at styrke de børn og unge, der kan selv, og på at understøtte og hjælpe dem, der har vanskelige vilkår og ekstra behov. Med de tidlige indsatser er der fokus på at styrke det pædagogiske arbejde til gavn for *alle* børn og unge, at styrke forældresamarbejdet generelt, samt at understøtte børn og familier med specifikke behov.

Familiegrupper i dagtilbud er en af de familierettede tidlige indsatser, som understøtter familier med specifikke behov.

15. februar 2019
Side 4 af 29

2. Projektet Familiegrupper i dagtilbud

Både danske og internationale undersøgelser viser, at forældre-barn relationen har afgørende betydning for barnets trivsel, læring og udvikling (Væver et al. 2016, Lind 2003, Væver 2015, Trivette et al. 2010). Blandt andet viser en rapport fra Databasen Børns Sundhed (2018), at børn med relationsproblemer i første leveår oftere har problematisk forældre-barn relation ved indskolingen. Derudover viser rapporten, at børn med en problematisk forældre-barn-relation i indskolingen oftere trives dårligere i skolen samt oftere får diagnosticeret en psykisk sygdom i skoleårene (Databasen Børns Sundhed et al. 2018).

2.1 Formål og mål

Familiegrupper i dagtilbud er en tidlig indsats, der i særlig grad har til formål at understøtte det enkelte barns trivsel og udvikling ved at styrke forældrenes handlekompetencer i deres samspil med barnet. Familiegruppen styrker relationen og samspillet forældre og børn imellem for at øge barnets trivsel, læring og udvikling.

Mål:

- At skabe *bedre trivsel for det enkelte barn* ved at udvikle de voksnes ressourcer og handlekompetencer, så de giver barnet de bedste rammer for at udvikle sig og indgå i fællesskabet
- At give forældrene en større bevidsthed om, hvordan egen adfærd og de rammer, som de sætter for barnet, påvirker barnets trivsel og udvikling.
- At understøtte institutionens *samarbejde* med forældrene vedrørende barnet.

2.2 Metode

Familiegrupper i dagtilbud tager afsæt i Marlborough-metoden, som er en anerkendt metode til flerfamiliebehandling (Asen & Scholz 2009). Udgangspunktet er, at forældrene altid vil deres børn det bedste, og at børnene udvikler sig i samspil med deres forældre og andre nære voksne. Familiegruppen hjælper forældrene til at blive mere tydelige og sikre i forælderrollen ved at arbejde med og reflektere over det, der er svært: "*Multi-Family Therapy (MFT) involves the bringing together of different families in a therapeutic context in order to work jointly to overcome each of their specific and very individual problems*" (Asen & Scholz, 2009: 1).

Familiegruppen mødes en gang om ugen. Vigtige elementer, som går igen til alle familiegruppemøderne, er, at forældrene reflekterer sammen og giver hinanden sparring, samt at der igangsættes aktiviteter, hvor børnene og forældrene er sammen, og hvor forældrene kan få støtte og guidning fra det familiegruppemedarbejderne i de situationer, der opstår undervejs – f.eks. konflikter eller at få barnet til at deltage.

Netop den tilbagevendende og kontinuerlige sparring i familiegruppen gør en forskel for familierne. En mor fortæller bl.a. følgende om familiens deltagelse i familiegruppen:

"Det, der for os gjorde en forskel, var netop at mødes hver uge og snakke om ugens op- og nedture. Derigennem blev vi også motiveret til at holde ved og kæmpe videre, fordi børn ikke ændrer adfærd på en uge, selvom man som forældre selv synes, man har ændret en hel masse" (Feedback fra mor til 5-årig)

15. februar 2019
Side 5 af 29

2.3 Målgruppe

Målgruppen for familiegrupper i dagtilbud er familier, der oplever en spirende udfordring i forhold til barnets trivsel eller udvikling, og hvor forældrene har brug for ekstra støtte til at omsætte vejledning fra det pædagogiske personale i dagtilbuddet

I projektets målgruppebeskrivelse nedenfor ses eksempler på nogle af de udfordringer, som kan findes hos børnene og forældrene i målgruppen.

Børn og forældre i målgruppen	
Børnene: Målgruppen er børn, som har begyndende udfordringer, eksempelvis med følgende: <ul style="list-style-type: none">• Ikke har udviklet rytme eller har svingende rytme (regulering)• Ikke søger kontakt eller trækker sig fra kontakt• Har svag vitalitet• Er svært trøstbart• Har utydelige signaler• Er ukoncentreret og med lav affektkontrol• Er kontrollerende og grænseoverskridende• Er kravafvisende• Er uroligt og konfliktsøgende	Forældrene: Målgruppen er forældre, som har begyndende udfordringer eksempelvis med følgende: <ul style="list-style-type: none">• Er bekymrede og usikre• Mangler viden om børns udvikling og betydningen af egen understøttelse af denne udvikling• Har svært ved at fastholde barnets opmærksomhed i leg og dialog og har vanskeligheder ved at hjælpe barnet til regulering• Har svært ved at fastholde krav og forventninger til barnet• Har brug for ekstra støtte til at omsætte vejledning fra professionelle• Har oplevet problemer med større børn, og ønsker en tidligere og mere forebyggende indsats
Problemstillingerne viser sig i de rammer, som barnet indgår i, herunder: <ul style="list-style-type: none">• I samspillet med de voksne og børnene i institutionen, f.eks. kravtilpasning ift. at indgå i det større fællesskab, ture, samling, vente på tur m.m.• I samspillet med forældrene• I samarbejdet mellem forældrene og institutionen	

15. februar 2019
Side 6 af 29

Tydeliggørelse af målgruppen har fyldt en del igennem projektperioden, da der er tale om en ny indsats, som de enkelte daginstitutioner har skullet forholde sig til. Derfor har der løbende været fokus på at undersøge og kommunikere om, hvem der benytter tilbuddet, og hvad de får ud af det.

I en spørgeskemaundersøgelse er deltagende forældre løbende blevet spurgt ind til, hvilke formål de har haft med deltagelsen i familiegruppen. De giver blandt andet udtryk for et ønske om, at familiegruppen kan bidrage til, at de får nye metoder og redskaber til konflikthåndtering i hverdagen, og til at de bliver bedre til at kommunikere med hinanden og barnet/børnene, blandt andet gennem en forståelse for barnets reaktionsmønstre og følelser. Derudover har de forventet at blive mere trygge i rollen som forældre, at blive bedre til at tro på egne beslutninger samt at blive bedre til at være tydelige og sætte grænser i hverdagen. Forældrene udtrykker desuden, at formålet med deres deltagelse har været at blive klædt bedre på til at styrke barnets trivsel og udvikling, herunder i forhold til sociale kompetencer og relationer. De har ønsket at få en bedre forståelse for samspillet i familien – og at få mere positivt samvær og nærvær med barnet.

Målgruppen er med udgangspunkt i ovenstående tilbagemeldinger blevet skærpet.

3. Implementering og tilslutning til familiegrupperne

Familiegrupperne startede i november 2016 som pilotafprøvning i område syd (Oddervej, Horsensvej og Skanderborgvej) med én familiegruppe for de 0-4 årige børn og én familiegruppe for de 4-7 årige børn. I november 2017 og februar 2018 er der startet familiegrupper op i henholdsvis område vest og nord, så indsatsen nu er bydækkende.

Per 1. februar 2019 har i alt 105 familier været en del af et familiegruppeforløb, hvoraf de 21 stadig er i gang. Der er i alt 56 familier, der har afsluttet et forløb. 10 familier er tilbudt en anden indsats undervejs, f.eks. igennem socialforvaltningen, og 18 familier er stoppet før tid, hvilket som oftest skyldes at de har haft svært ved at afsætte tid til forløbet.

Det er særligt familier med 2-5-årige børn, der har deltaget i forløbet. 30 af børnene har været 2 år, 20 børn har været 3 år, 21 børn har været 4 år, og 15 børn har været 5 år, da forløbet startede.

4. Evalueringsmetode

Projektet har på nuværende tidspunkt kørt cirka to år. For at undersøge indsatsens effekt for de familier, der deltager i familiegruppeforløbene, og om målene med indsatsen bliver indfriet, er der i januar-februar 2019 lavet en evaluering af familiegruppeindsatsen. Evalueringen er forankret hos en

15. februar 2019
Side 7 af 29

medarbejder i Sekretariatet, som ikke har været involveret i projektet, mens projektlederen har fungeret som sparringspartner undervejs.

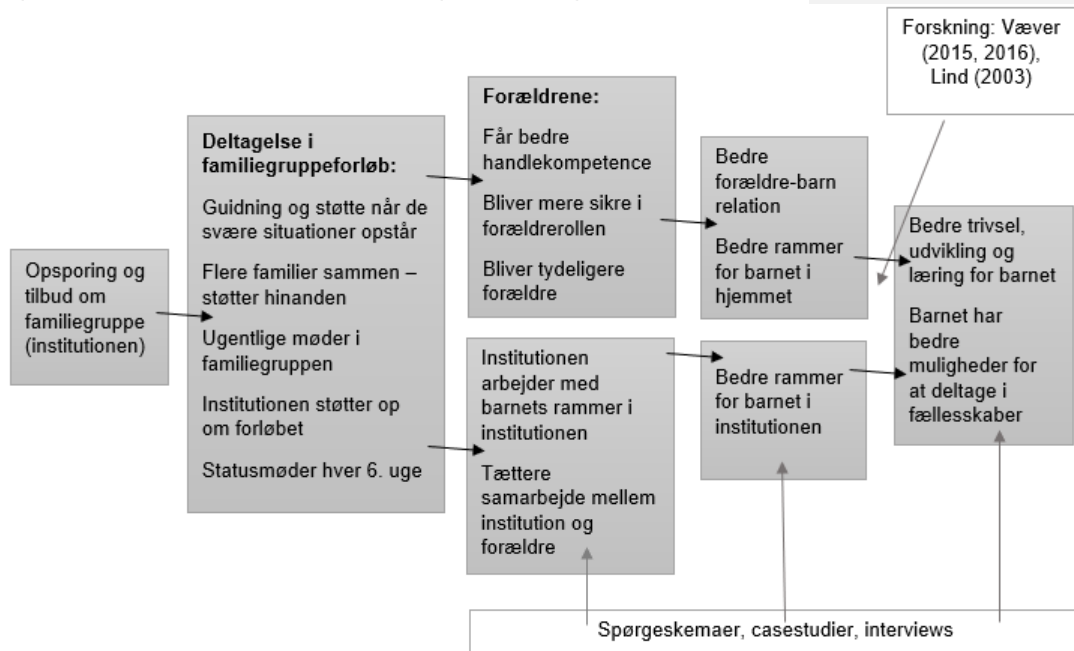
Evalueringen tager udgangspunkt i projektets indsats teori. I evalueringen undersøges de forskellige led i indsats teorien igennem forskellige typer af data, som dels er indsamlet løbende i projektperioden og dels som direkte input til denne evaluering.

4.1 Indsats teori

Projektets indsats teori illustrerer den forventede sammenhæng mellem indsatsens aktiviteter og effekt (se nedenfor).

Helt overordnet er tankegangen i indsats teorien, at familiernes deltagelse i familiegruppen fører til, at forældrenes handlekompetencer bliver styrket. Dette giver en bedre forældre-barn relation, hvilket understøtter og styrker barnets trivsel, læring og udvikling. Dermed får barnet bedre muligheder for at indgå i og deltage i fællesskaberne i institutionen, og senere skolen, set i forhold til hvis familien ikke havde deltaget i familiegruppeforløbet.

Figur 2: Indsats teori vedrørende familiegrupper i dagtilbud

15. februar 2019
Side 8 af 29

4.2 Anvendte evalueringsmetoder

I denne evaluering forsøges effekterne af og behovet for indsatsen belyst gennem personalets, forældrenes, tovholderne for familiegruppen og familieguppemedarbejdernes oplevelser og erfaringer med forløbet frem til nu. Der tages udgangspunkt i både kvalitative og kvantitative metoder, som vil blive uddybet nedenfor:

Kvalitativt

Der er afholdt **fokusgruppeinterview med tre tovholdere for familiegupperne**. Tovholderne består af én pædagogisk leder fra hvert dagtilbud, som har en særlig rolle i forhold til at sikre information om indsatsen til lederkolleger i dagtilbuddet samt give feedback fra dagtilbuddet til projektet. Tovholderne har forholdt sig til spørgsmål inden for tre temaer; målgruppe, effekt og behov: Herunder er de bl.a. blevet spurgt ind til hvilke familier, der får mest og mindst ud af at deltage, samt hvilke udfordringer og muligheder, der er forbundet med rekrutteringen af familier. De har desuden forholdt sig til, hvad de oplever, familierne får ud af forløbet, og hvilke forandringer det kan skabe. Sidst har de forholdt sig til behovet for indsatsen.

Yderligere har **familieguppemedarbejderne** på et møde forholdt sig til og svaret på spørgsmål inden for de samme tre temaer: Målgruppe, effekt og behov.

Foruden ovenstående er der sat fokus på **to casefamilier** for at få et mere dybdegående billede af, om familieguppeforløbet har haft en effekt. Der er tale om to piger, som har været henholdsvis 4 og 5 år gamle ved opstarten af forløbet. Pigerne vil fremgå under pseudonymer i evalueringen, henholdsvis Malene og Anne. Pigerne er blevet fulgt fra start til slut igennem forløbet. Dog har en af familierne valgt at afslutte forløbet efter 10 familieguppemøder grundet mangel på tid og ønske om en mere individuel indsats i MSB-regi. Der er afholdt interviews med forældrene til de to piger samt pigernes kontaktpersoner i institutionerne, efter de har afsluttet familieguppeforløbet. Her er det bl.a. forsøgt afdækket, hvilken læring familierne har taget med fra forløbet, og om forløbet har givet anledning til en positiv udvikling i relationen forældre og barn samt forældre og institution imellem. Derudover er det undersøgt, om forældre og personale oplever en positiv udvikling i barnets trivsel.

De to familier er desuden blevet filmet i starten af familieguppeforløbet og igen ved deres afslutning i familieguppen for at undersøge, om der kan ses en udvikling i forældre-barn relationen. Referater fra statusmøderne mellem forældre og institution samt de målsætningsskemaer, som institutionen udfylder undervejs i et familieguppeforløb, er ligeledes indsamlet. Det har imidlertid vist sig vanskeligt at bruge disse materialer i evalueringen, da de ikke er

anvendt systematisk nok til at give et fyldestgørende billede af forløbene. Materialet vil derfor ikke blive inddraget i evalueringen.

15. februar 2019
Side 9 af 29

Ud over de to casefamilier er en mor til en 4-årig pige blevet **interviewet** om sin oplevelse af forløbet. Familien har deltaget i perioden juli-oktober 2018 og kan derfor give et billede af de mere langsigtede effekter af forløbet. Pigen vil fremgå under pseudonymet Sara.

Kvantitativt

Der er i hele projektperioden sendt et **spørgeskema til forældre**, der har deltaget i forløbet, efter afsluttet forløb. I spørgeskemaet har forældrene bl.a. forholdt sig til, hvad målet har været med deltagelsen, og hvad de har fået ud af forløbet. Formålet har været at undersøge, om forældrene har fået nye redskaber, om de oplever en anden relation til barnet, samt om barnet trives bedre efter forløbet. Der er i alt 29 familier, der har besvaret spørgeskemaet¹.

Der er også sendt et **spørgeskema til det pædagogiske personale** i barnets daginstitution. De er blevet spurgt, om familiegruppen har givet anledning til et bedre samspil mellem barn og forældre, samt om forløbet har åbnet op for flere handlemuligheder for dem som personale. Yderligere har de forholdt sig til, om forløbet har medført et bedre samarbejde med forældrene. 24 medarbejdere har besvaret spørgeskemaet².

Eventuelle navne, som fremgår af kommentarerne fra spørgeskemaerne, er blevet pseudonymiseret ifm. evalueringen.

5. Evaluering af indsatsens effekt

For at belyse hvilken effekt familiegruppen har haft, vil nedenstående afsnit blive bygget op omkring indsats teorien og de tidligere præsenterede mål for indsatsen.

Første del vil gennemgå effekten i forhold til forældrenes handlekompetencer og relation til barnet, anden del vil gennemgå effekten i forhold til institutionens handlekompetencer og samarbejde med forældrene, og tredje del vil gennemgå effekten i forhold til barnets trivsel og udvikling.

5.1 Forældrenes handlekompetencer og relation til barnet

Evalueringen viser, at familiegruppeforløbene har en positiv effekt på forældrenes handlekompetencer og relation til barnet.

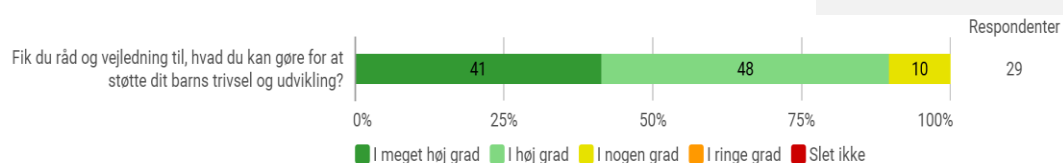
¹ Det har vist sig vanskeligt, at få forældre til at besvare spørgeskemaerne – hvilket ikke er unormalt for denne type undersøgelser. De er fået en rykkermail op til to gange.

² Spørgeskemaet til personalet er blevet lavet om ca. halvvejs i projektperioden, for at det skulle blive mere anvendeligt, svarprocenten er på ca. 50 %

15. februar 2019
Side 10 af 29

Ud fra spørgeskemaet ses det, at 89% af forældrene i meget høj grad eller i høj grad mener, at de har fået råd og vejledning til, hvad de kan gøre for at støtte deres barns trivsel og udvikling. 10% mener, at de i nogen grad har fået råd og vejledning til dette:

Flere forældre giver udtryk for, at familiegruppen har hjulpet dem som forældre med at få øje på, hvordan de møder deres barn i dagligdagen – og hvordan de gennem deres adfærd påvirker deres barns adfærd:

"Vi har gennem familiegruppen fået redskaber til, hvordan man kan snakke med Sara. Sara er en høj pige og har et godt sprog. Så nogle gange kan vi godt tænke, at hun er større, end hun er, så vi har stillet høje krav. Og for at være de her søde og rare forældre, så har vi spurgt hende meget uden at tænke over det. Hun har skullet tage stilling til mange ting. Det har vi fået øjnene op for, at vi har været med til at gøre herhjemme" (Interview, mor til Sara 4 år)

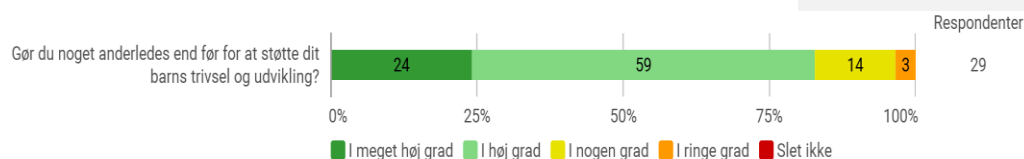
At familierne oplever at have fået råd og vejledning i familiegruppen fremgår desuden af deres kommentarer til spørgsmålet om, hvad der har været bedst ved familiegruppen. Forældrene fremhæver her især, at det har været vigtigt for forløbet, at man mødes og sparrer med andre familier, der oplever samme udfordringer som ens egne – og at der kommer pædagogiske indspark fra personalet. De giver udtryk for, at både de som forældre og børnene har været glade for at komme i gruppen, og at pædagogerne har været godt til at hjælpe, vejlede, støtte og lytte. Det at man kan få råd og vejledning fra et pædagogisk personale i situationerne, når de opstår, har været særlig godt. En forælder fortæller uddybende:

"Vi fik sparring og vejledning fra meget dygtige medarbejdere - på konkrete eksempler. Familiegruppemøderne var både en "øvebane" for os som forældre med efterfølgende sparring fra medarbejderne, og samtidig var de et positivt indslag for os som familie i ugens løb - en positiv oplevelse for børnene at være sammen med os forældre i nye situationer og lege" (Spørgeskema, forælder)

15. februar 2019
Side 11 af 29

Forældrene har ligeledes forholdt sig til, om familiegruppen har givet anledning til en ændring i deres tilgang til og understøttelse af barnet:

83% mener i meget høj grad eller i høj grad, at de efter forløbet gør noget anderledes end før for at støtte deres barns trivsel og udvikling. 14% har svaret i nogen grad, og 3% har svaret at de i ringe grad gør noget anderledes end før.

Ovenstående spørgeskemaudtræk viser, at forældrene ikke blot oplever, at de i meget høj eller høj grad har fået råd og vejledning til at støtte deres barns trivsel og udvikling (89%) – de oplever ligeledes, at de i meget høj eller i høj grad gør noget anderledes end før for at støtte barnets trivsel og udvikling (83%). Det giver en indikation af, at den guidning og støtte, forældrene har oplevet i familiegruppeforløbet, har haft en effekt på deres handlingskompetencer i forhold til deres barn. Nedenstående citater bidrager til at illustrere dette:

"Vi har ændret rigtig meget på den måde, vi både taler og handler på omkring Sara. Vi er meget mere konkrete over for hende. Vi stiller ikke krav til hende om at tage stilling til en masse ting. Hendes verden er blevet nemmere. Hun har været på overarbejde hele tiden før, fordi hun hele tiden skulle tage stilling til noget eller tilfredsstille andre. Sådan har hun i hvert fald følt det" (Interview, mor til Sara 4 år).

"Noget der virkelig satte sig godt fast hos os, var, at det jo ikke var Line, vi skulle ændre på, men os selv. Det var et rigtig godt udgangspunkt og gav lidt mere ro i sindet at vide, at ved at vi ændrede vores tilgang til Line, ville vi kunne se fremskridt hos hende" (Spørgeskema, forælder)

Citaterne viser, at forældrene i disse tilfælde har fået en større bevidsthed om, hvordan deres adfærd og de rammer, som de sætter for barnet, påvirker barnets trivsel og udvikling. Forældrene lærer, at der er direkte sammenhæng mellem deres og børnenes adfærd. Forældrene til Malene forklarer i forlængelse heraf:

"Vi har ændret vores tilgang til hende. Vi er blevet bedre til at have den samme tilgang mor og far imellem, og det ved hun

15. februar 2019
Side 12 af 29

nu. Det hjælper hende rigtig meget, at hun ved, at far og mor siger det samme” (Interview, mor til Malene 4 år).

Citatet viser, at forældrene ligeledes har erfaret, at en fælles tilgang i forhold til Malene har en positiv effekt. Det understreges af Malenes kontaktpædagog, der kan fortælle:

”For fire måneder siden var mor og far ikke enige i, hvad de skulle sige til Malene. Først sagde mor nej, hvorefter Malene spurgte far, som sagde ja. Der kan vi se en forandring i samarbejdet” (Interview, personale)

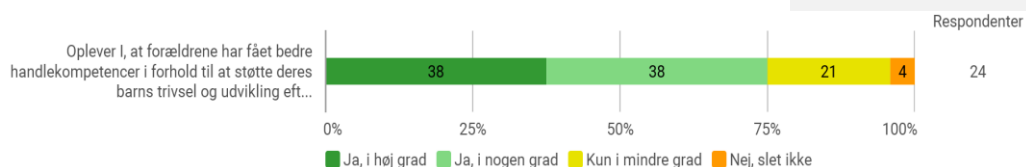
Moren til Sara, som var med i familiegruppen fra juli-oktober 2018, kan endvidere fortælle, at effekten af forløbet ikke blot er kortsigtet. Effekterne varer ved, da forløbet giver anledning til en række refleksioner hos forældrene, som man løbende forholder sig til efter forløbet:

”Efterfølgende er jeg blevet overrasket over, hvor meget jeg kan tænke tilbage og reflektere over de ting, man har været igennem, og blevet mindet om, hvordan jeg skal tale til Sara. Så det går stadig op for mig, at ”hold da op, vi har virkelig ændret nogle ting, for sådan her havde vi ikke gjort for et halvt år siden”. Det er mest de refleksioner, der følger med og som varer ved” (Interview, mor til Sara 4 år)

For den tidligere nævnte casefamilie, som stoppede efter 10 møder, har familiegruppen som beskrevet ikke på samme måde givet anledning til, at forældrene har ændret på deres tilgang til deres barn, om end interviewet viser, at familiegruppen i mindre grad har givet anledning hertil:

”Tidligere var jeg måske lidt tilbøjelig til at blive sur over, at hun ikke kunne det samme i dag, som hun kunne i går. Jeg er blevet mere fokuseret på at sige, at det er okay. Men jeg har stadig lidt svært ved at give slip på den der med, nu er du seks år, nu kan du godt selv!” (Interview, mor til Anne 5 år)

Personalet har ligeledes i spørgeskemaundersøgelsen forholdt sig til, om familiegruppen har givet anledning til en positiv udvikling i forældrenes handlekompetencer i forhold til at støtte deres barns trivsel og udvikling efter familiegruppeforløbet. Svarene hertil ses nedenfor:

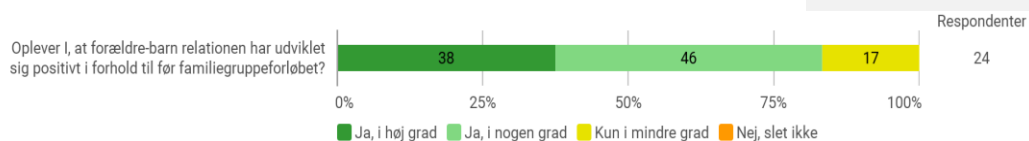
76% af personalet mener, at familiegruppen i høj eller i nogen grad har påvirket forældrenes handlekompetencer. 21% mener, at det kun i mindre grad gør sig gældende, og 4% har svaret "slet ikke". Personalet oplever således i mindre grad end forældrene, at familiegruppen har givet anledning til bedre handlekompetencer hos forældrene, om end størstedelen af personalet oplever, at familiegruppen i høj eller i nogen grad har givet anledning hertil.

Nogle uddybende kommentarer fra personalet er følgende:

"Mor har udviklet rigtig meget og har lært at tackle sin datter (og de to andre) i godt samspil med hinanden, uden at det ender i konflikt" (Spørgeskema, personale)

"Der er stor udvikling i deres tanker omkring det, at rolige voksne skaber rolige børn. Forældrene troede de var tydelige for familiegruppen, men de har arbejdet meget på at holde fast og være vedholdende i deres tydelighed" (Spørgeskema, personale)

En lidt større effekt ses i forhold til personalets vurdering af, om forældre-barn relationen har udviklet sig positivt efter familiegruppeforløbet. Besvarelserne ses nedenfor:

Af ovenstående fremgår, at 84% af personalet i høj eller nogen grad oplever, at forældre-barn relationen har udviklet sig positivt. 17% mener, at det i mindre grad gør sig gældende, og ingen mener, at der slet ikke er sket en udvikling.

5.2 Institutionens handlekompetencer og samarbejde med forældrene

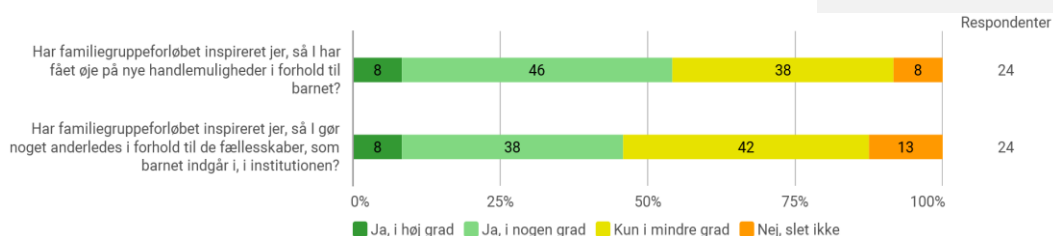
Familiegruppen er ikke ment som en faglig indsats i daginstitutionen, men har i stedet fokus på forældre-barn relationen. Forventningen har dog været, at familiernes deltagelse i forløbet har kunnet give anledning til et forbedret

15. februar 2019
Side 14 af 29

samarbejde mellem institution og forældre – og muligvis nye handlemuligheder for institutionen i forhold til barnet.

Personalet er derfor i spørgeskemaet blevet bedt om at forholde sig til, om familieguppen har givet anledning til, at de har fået øje på nye handlemuligheder i forhold til barnet, og om familiegroupeforløbet har inspireret dem til at gøre noget anderledes i forhold til de fællesskaber, som barnet indgår i i institutionen. Besvarelserne ses nedenfor:

Ud fra ovenstående ses, at 54% af personalet mener, at familieguppen i høj eller i nogen grad har inspireret til nye handlemuligheder. 38% mener i mindre grad, at det gør sig gældende, og 8% slet ikke. 46% af personalet mener, at familiegroupeforløbet i høj eller i nogen grad har inspireret til at gøre noget anderledes i forhold til de fællesskaber, barnet indgår i. 42% mener, at det kun er i mindre grad, og 13% mener slet ikke, at det har inspireret hertil.

Sammenholdes resultatet med andelen af forældre, der mener, at de i meget høj eller i høj grad gør noget anderledes i dag end før forløbet for at støtte barnets trivsel og udvikling (83%), ses det, at familieguppen ifølge spørgeskemabesvarelserne har haft størst effekt på forældrenes handlekompetencer. Dette underbygges af kommentarerne fra spørgeskemaundersøgelsen, hvor flere medarbejdere giver udtryk for, at familieguppen særlig har haft en effekt på forældrenes tilgang og familiesamspillet, men at effekten ses i mindre grad i forhold til institutionen.

Dette bekræftes blandt andet af personalet i Malenes institution, hvor de fortæller, at:

"Familieguppen har støttet os i, at det, som vi gør, er rigtigt. Men vores praksis er ikke blevet ændret som sådan af familiegupperne (...). Vi har ikke fået øje på nye handlemuligheder, men forældrene har fået meget ud af det" (Interview, personale).

Der gives generelt udtryk for, at man i institutionerne løbende ændrer på praksis, men at det ikke nødvendigvis er familieguppen, der giver anledning hertil. En anden medarbejder fortæller i spørgeskemaet:

15. februar 2019
Side 15 af 29

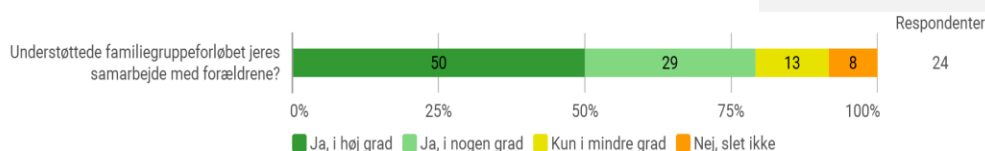
"Familiegruppen har ikke kunnet komme med nye handlemuligheder, set i børnehaveregii. Vi i børnehaven har heller ikke stået overfor de samme udfordringer som forældrene" (Spørgeskema, personale).

Andre medarbejdere giver udtryk for, at man f.eks. allerede har været i gang med en handleplan forud for familiegruppen, men at kombinationen mellem dette og familiegruppen har haft en positiv effekt for deres ageren i forhold til barnet.

Udtalelserne sammenholdt med spørgeskemabesvarelserne viser, at familiegruppen blot i mindre grad har givet anledning til, at medarbejderne i institutionerne har ændret på deres praksis. Effekten kan primært spores hos forældrene, eller i relationen mellem forældrene og barnet. Dette vurderes at være en naturlig følge af, at familiegruppen ikke er en faglig indsats i daginstitutionen, men at indsatsen derimod har familierne og samspillet mellem forældre og barn som det primære fokusområde.

Hvis man ser på det pædagogiske personales forslag til ændringer i familiegruppeforløbet, kan det give en indikation af, hvordan familiegruppen kan få en større effekt på personalets handlekompetencer. En stor del af personalet – men også tovholderne – giver udtryk for et ønske om et større samarbejde mellem familiegrupperne og personalet, og at institutionen i højere grad inddrages i det, der arbejdes med i familiegruppen. Familiegruppemedarbejderne kunne eksempelvis forklare institutionerne hvilke redskaber, der anvendes i familiegruppen, og hvilke ændringer og forbedringer, familiegruppemedarbejderne ser hos familierne. Andre medarbejdere i institutionerne giver dog udtryk for, at omfanget af inddragelsen af institutionen er passende.

Ud over ovenstående har personalet forholdt sig til, om familiegruppeforløbet har understøttet samarbejdet med forældrene:

Ovenstående viser, at 79% af personalet oplever, at familiegruppeforløbet i høj eller nogen grad har understøttet forældresamarbejdet. 13% mener kun i mindre grad, at det gør sig gældende, og 8% oplever slet ikke, at forældresamarbejdet er blevet understøttet. Ifølge spørgeskemaundersøgelsen har familiegruppen således i større grad haft en effekt på forældresamarbejdet, end på personalets handekompetencer.

15. februar 2019
Side 16 af 29

Det er ikke kun personalet, der oplever, at familiegruppen har haft en positiv effekt på samarbejdet mellem forældre og institutionen. En mor udtaler i et interview:

"Jeg kan ikke ændre på, hvad der sker i institutionen, for jeg er ikke til stede. Vi kan arbejde med det herhjemme. Og jeg føler, at det har været fælles front – at vi har samarbejdet om det, og jeg føler, at de har gjort lige så meget i forhold til at være opmærksomme på Saras reaktioner, og hvordan de skulle håndteres" (Interview, mor til Sara 4 år)

Både personale og forældre har i flere tilfælde givet udtryk for, at samarbejdet mellem forældre og institution har været godt både før, under og efter forløbet, men at forløbet alligevel har givet anledning til en positiv udvikling i samarbejdet.

I interviewet med Malenes institution forklarer personalet, at de hele tiden har haft et godt samarbejde med forældrene, men at:

"Vi oplever, at forældrene nu godt kan dele deres udfordringer med personalet, da personalet også har fortalt, at de har svært ved at håndtere Malenes følelsesudbrud. Før oplevede personalet, at forældrene havde mere facade på" (Interview, personale).

Familiegruppeforløbet har således skabt en større fortrolighed mellem forældre og personale, som betyder, at forældrene kan have anderledes drøftelser med personalet omkring Malene, end de kunne før forløbet.

Tovholderne for familiegruppen forklarer i forlængelse af ovenstående i et interview, at forældrene får rigtig stor respekt for pædagogerne efter at være blevet tilbudt familiegrupperne. Forældrene oplever, at pædagogerne ser dem som familie og ser deres behov. Tovholderne oplever, at der som resultat af dette er kommet en forbedret dialog mellem pædagoger og forældrene omkring deres barn. Det bekræftes af en medarbejder, der forklarer:

"Forældrene har fundet tillid til, at fagprofessionelle har et oprigtigt ønske om at hjælpe, og at et samarbejde mellem dem og familiegruppen/børnehaven kan gøre en forskel" (Spørgeskema, personale).

Flere medarbejdere forklarer desuden, at det har været godt med et fælles ståsted for forældre og personale i forhold til, hvordan man skal agere, når et barn f.eks. har et vredesudbrud; at forældre og personale gør brug af de samme typer redskaber.

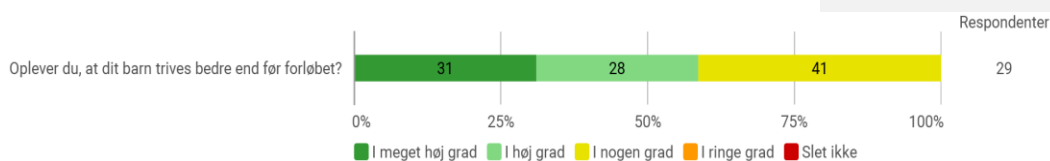

15. februar 2019
Side 17 af 29

5.3 Barnets trivsel

Med baggrund i forskningen på området (Væver et al. 2016, Lind 2003, Væver 2015, Trivette et al. 2010) er forventningen, at en forbedret relation mellem forældre og barn samt bedre rammer for barnet i hjemmet og i institutionen, vil skabe bedre trivsel, udvikling og læring for barnet. I dette afsnit vil der derfor blive set på, om de, der har været involveret i familiegruppeforløbet, oplever en positiv udvikling i henhold til barnets trivsel og udvikling. Det må dog forventes, at der, ligesom med andre tidlige indsatser, vil gå et stykke tid, fra forandringerne skabes hos forældrene, til man kan se en forandring hos barnet.

Forældrene er i spørgeskemaet blevet adspurgt, hvorvidt de mener, at deres barn trives bedre efter forløbet. Resultaterne ses nedenfor:

Af ovenstående ses, at 59% i meget høj grad eller i høj grad mener, at deres barn trives bedre, efter de har deltaget i familiegruppen. 41% mener, at det i nogen grad er tilfældet, og ingen har givet udtryk for, at det kun i ringe grad eller slet ikke har haft en effekt på deres barns trivsel. Lidt over halvdelen af forældrene oplever således, at deres barn i meget høj eller i høj grad trives bedre efter forløbet. En forælder forklarer uddybende:

"Det har været et positivt og lærerigt samarbejde imellem os som forældre og familiegruppen, der har gjort, at vores datter i løbet af et år har udviklet sig sindssyg meget, både personligt men også rigtig meget sprogligt. Vi ser stadig en udvikling hos hende hver dag, og nogle gange har vi svært ved at forstå, at det kun er et år siden, hun var tilbageholden, utrøstelig og indadvendt" (Spørgeskema, forælder)

En lignende udtalelse ses hos en familie, der har været tilknyttet familiegruppeforløbet fra juni til september 2018:

"Først om fremmest så har det gjort en uvurderlig forskel for os som familie at være i forløbet med familiegruppen. Vi har fået en dreng, der trives i hverdagen, og det er blevet meget rarere at være familie for os alle sammen" (Feedback fra mor til 5-årig).

Ovenstående citater bekræfter, at effekten af familiegruppeforløbet – for dem, der oplever en positiv udvikling i barnets trivsel og udvikling – er vedvarende, også efter forløbets afslutning.

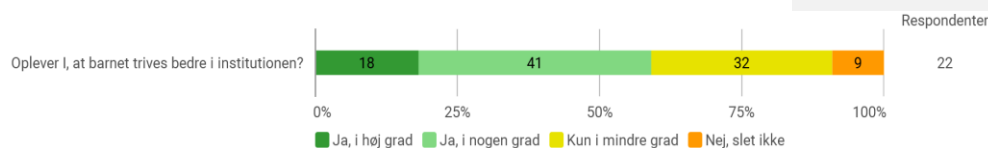

15. februar 2019
Side 18 af 29

Overordnet set oplever forældrene, at de er blevet mere rolige og sikre i rollen som forældre, og at det smitter af på barnets adfærd. Forældrene oplever at være blevet bedre til at håndtere udfald, og konflikter med barnet varer ikke lige så lang tid som før forløbet. Moren til Sara fortæller blandt andet:

"Vi har før været lidt hurtige på aftrækkeren og tænkt, at "du må da kunne forstå, at selvfølgelig må du ikke få is inden aftenmaden". Men sådan reagerer vi slet ikke i dag. Så hun når slet ikke ud i de her situationer, hvor hun flipper helt ud. Og gør hun, så varer det ikke så lang tid (...). Jeg synes, vi formår at forebygge, at det eskalerer, og vi formår at få stoppet et evt. anfald af raseri, inden det kommer så vidt" (Interview, mor til Sara 4 år)

Nedenfor ses personalets svar på spørgsmålet om, hvorvidt de oplever, at barnet trives bedre i institutionen end før forløbet:

Som det ses af ovenstående, oplever personalet ikke helt i samme omfang som forældrene, at barnets trivsel er forbedret, om end mere end halvdelen mener, at barnet i høj eller i nogen grad trives bedre (59%). Herunder mener 18% i høj grad, at der er sket en positiv udvikling i trivslen, og 41% mener i nogen grad, at det er tilfældet. 32% mener, at det kun er i mindre grad, og 9% mener slet ikke, at det gør sig gældende.

Udtalelser fra personalet bekræfter, at der er forskellige oplevelser i forhold til, om der er sket en udvikling i trivslen hos barnet. Nedenstående er eksempler på udtalelser fra det pædagogiske personale:

"Anne er der ikke sket så meget med. Hun har udviklet sig lidt, men har stadig sine vanskeligheder" (Interview, personale)

"Malene trækker sig ikke lige så hurtigt som før. Hun har fundet lidt ro og afviser ikke så hurtigt at være sammen med andre eller at slå dem. Hun er dog indimellem gået tilbage i nogle af de gamle mønstre med for eksempel afvisning i form af at rykke i håret på andre" (Interview, personale)

"Det er vanskeligt for pigens familie at få dagligdagen til at fungere, og hun har haft mange konflikter og haft det rigtig svært. Det har ændret sig og hun er blevet en meget gladere pige, der oplever succes i sin dagligdag" (Spørgeskema, personale)

15. februar 2019
Side 19 af 29

De første to citater er eksempler på børn, hvor institutionerne i mindre grad oplever en positiv udvikling i forhold til børnenes trivsel og udvikling. Hertil skal nævnes, at første citat vedrører Anne, hvis familie stoppede i forløbet før tid. Sidste citat er et eksempel på et barn, hvor personalet i høj grad ser, at der er sket en udvikling i form af flere succesoplevelser og glæde i hverdagen for barnet.

5.4 Opsamling på evaluering af effekten

Ovenstående evaluering af effekten af familiegrupperne viser, at indsatsen har haft en positiv effekt for en stor del af de familier, der har deltaget i familiegruppen.

Jævnfør indsats teorien og målene med familiegruppen giver familiegruppen, ifølge mange af de adspurgte, anledning til, at forældrene får en større sikkerhed i at være familie og får genskabt glæden ved børnene og det at være familie. Familiegrupperne bidrager til, at forældrene får bedre handlekompetencer, bliver tydeligere forældre og bliver mere sikre i forældrerollen. De får en større forståelse for deres ansvar i forandringen og en større evne til at reflektere samt se og bruge egne kompetencer. Det skaber en ro for børnene og en bedre synergi/samspil mellem mor og far gennem et fælles afsæt og fælles refleksion.

Forældrene får desuden en større indsigt i deres barns udvikling og trivsel, herunder evne til at skabe rammer og struktur for barnet og evne til at genskabe empati, nærvær og relation. Forældrene bliver også bedre til at sætte sig i deres barns følelsesmæssige tilstand – sætte ord på og forstå barnets følelser, hvilket medfører, at barnet lærer at forstå egne følelser/reaktioner og hermed regulere dem.

For en del af personalet er oplevelsen, at familiegruppen giver anledning til, at man i institutionen arbejder med barnets rammer på en anden måde, om end det ikke er alle medarbejdere, der har haft denne oplevelse. En stor del af både forældre og personale giver dog udtryk for, at familiegruppen har medført et styrket samarbejde mellem institution og forældre.

Som vist i det indledende afsnit i afrapporteringen, viser både danske og internationale undersøgelser, at forældre-barn relationen har afgørende betydning for barnets trivsel, læring og udvikling. Med familiegruppen, som har en positiv effekt på samspillet mellem forældre og barn, skabes således et godt grundlag for netop at understøtte og styrke barnets trivsel, udvikling og læring, herunder også i forhold til barnets deltagelse i fællesskaber i institutionen og senere skolen.

15. februar 2019
Side 20 af 29

6. Evaluering af behovet for indsatsen

Som tidligere nævnt har både tovholdere, familiegruppemedarbejdere, personale og forældre forholdt sig til, hvorvidt der er behov for en indsats som familiegruppen.

Tovholderne giver i interviewet klart udtryk for, at de ser et behov for familiegruppen. Pædagogerne i institutionen er ikke specialuddannet, så der er nogle ting, de ikke kan gøre og håndtere i institutionen, hvorfor der er behov for en særlig hjælp – såsom familiegrupperne. De forklarer, at forældrene lærer rigtig meget af selv at stå med barnet og gøre det, de lærer i familiegruppen. Det er ikke bare rådgivning og snak – det kan noget, der er meget mere og bedre end den Åbne Rådgivning.

Tovholderne forklarer videre, at forældrenes behov for at få vejledning og rådgivning øges hele tiden - og pædagogerne har kun tid til at vejlede dem til en vis grænse. Familiegrupperne har meget mere tid og flere kompetencer. Familiegruppen skaber en dialog, hvor forældrene i fællesskab løfter egne kompetencer.

Netop muligheden for at få mere dybdegående vejledning nævnes også af moren til Sara som en af grundene til, at der er brug for familiegruppen:

"Efter den oplevelse vi har haft, vil jeg helt klart anbefale det til folk, der oplever udfordringer og tænker, at det kan løses gennem et samarbejde med institutionen eller ved at få nogle værktøjer/redskaber til at håndtere dagligdagsproblematikker"
(Interview, mor til Sara 4 år)

Familiegruppen gør, at det ikke altid er personalet i institutionen, der er inddraget. Det fungerer godt, at forældresparringen sker i dialog med nogle helt andre end dem, der til dagligt arbejder med deres barn. En medarbejder i Annes institution fortæller eksempelvis:

"Det er godt, at der har været nogle andre øjne, der har set på Anne og hendes omgivelser - at en udefrakommende har kunnet arbejde med familien uden forforståelser omkring Anne og hendes adfærd" (Interview, personale)

En af tovholderne kan i forlængelse af dette fortælle:

"Det gør noget godt, at det er nogle eksterne personer, der forankrer det, fordi de slapper mere af. Det er rigtig vigtigt at passe på personalet - at de ikke bliver fedtet for meget ind i en familie, så derfor er det godt med nogle eksterne fagfolk" (Interview, tovholdere)

15. februar 2019
Side 21 af 29

6.1 Børn og Unges vision

Set ud fra Børn og Unges arbejde med *forebyggelse og rettidig indsats*, er familiegruppen ifølge tovholderne uundværligt og et virkelig godt og vigtigt tilbud. Det er vigtigt at der er et mere alment tilbud til familierne, som ikke er et specialtilbud. Dette understøttes af Annes forældre, der, trods at de afsluttede forløbet før tid, stadig ser et behov for at opretholde familiegruppen som tilbud:

"Det er et godt tilbud, inden man bliver involveret i klassiske tilbud, som man skal visiteres til. Det er meget let tilgængeligt. Nogle af de problematikker, man går med, der kan man virkelig få noget ud af at høre, hvad andre oplever og spejle sig i det (...). Vi havde god gavn af at være der og indgå i konteksten. Men ud fra hvad vores behov var, ramte det ikke lige plet" (Interview, mor til Anne 5 år)

En medarbejder forklarer i forlængelse af ovenstående:

"Vi undgår også at stigmatisere forældrene og barnet med denne indsats, som er en slags lille hjælp på vejen. Ikke ligesom med for eksempel en PPR-indsats eller brug af folk fra andre regi, hvor forældrene og barnet kan føle, at der er noget, som er meget forkert" (Interview, personale)

Familiegruppen opleves desuden som vejen frem til at inddrage forældre/hjemmet, så man arbejder med et *helhedsperspektiv* og ikke kun med barnet i institutionen. En medarbejder udtaler blandt andet:

"Der er et behov for familiegupper. Det er sjældent, at vi ellers ser indsatser for forældre og børn sammen, samt at vi kan samarbejde alle tre [personale, børn og forældre]. Ved at det foregår her sammen med forældrene, kan vi rykke mere med barnet" (Interview, personale).

Familiegruppen giver således også en mulighed for en ny vej ind i *samskabelse*: Nu er der faktisk samarbejde mellem personale og forældre, hvor de arbejder med det samme. Med familiegruppeindsatsen hjælper man også forældrene til at deres børn skal blive *så dygtige, som de kan*, da barnets trivsel er afgørende for dette.

6.2 Hvad er alternativet?

Hvis familiegupperne ikke var en mulighed, ville man ifølge tovholderne stadig lave en indsats, men man ville ikke kunne nå familierne lige så godt. Man ville løfte det på en anden og mindre effektiv måde igennem institutionen på grund af begrænsede ressourcer og kompetencer. Hvis hver institution selv

15. februar 2019
Side 22 af 29

skal stå for det, er der ikke lige så mange familier, der kan få hjælp, og så bliver det oftest familier med tungere problemstillinger.

Tovholdere og familiegruppemedarbejdere fortæller, at de redskaber, forældrene får, er helt afgørende for barnets opvækst – ikke kun i børnehaven men også videre hen i skolelivet osv. Hvis der ikke tages hånd om det allerede i vuggestuen/børnehaven, så står skolen med det, og så er problemet vokset endnu større. Skolerne vil i så fald modtage færre robuste børn og flere udadreagerende børn, der mangler klare rammer.

Familiegrupperne betyder ifølge tovholdere og familiegruppemedarbejderne, at børnene bliver mere socialt klar til skolestart, hvormed der spares ressourcer på skoleudsættelse. Forældrene til Malene understøtter denne hypotese: *"Det har måske reddet en skoleudsættelse for hende"* (Interview, far til Malene 4 år).

En hypotese fra tovholderne er ligeledes, at der bliver mindre behov for, at PPR involveres på et senere tidspunkt, hvilket betyder færre udgifter til tiltag. En af tovholderne giver et eksempel:

"Et barn havde forældre, der mistænkte en diagnose. I stedet for at dette barn måske var kommet ind i PPR for en given diagnose, kom barnet/familien i familiegruppen, og så kom der fokus på, hvordan forældrene møder barnet i stedet for kun at have fokus på barnets ageren" (Interview, tovholder).

Tovholderne og familiegruppemedarbejderne forklarer desuden, at man kunne have en hypotese om, at familiegruppen blandt andet kan hindre mistrivsel i familier og mistrivsel ved skilsmisser, fordi forældrene får hjælp til at løse hverdagskonflikter.

Dette bekræftes af flere forældre, og en mor fortæller bl.a.:

"Det helt centrale for os som par har været, at det er noget, mig og min mand har gjort sammen, blevet enige om tilgangen sammen og fået nogle fælles redskaber, hvilket har givet os en styrke og en følelse af at arbejde sammen og være på samme hold, frem for at være uenige og modarbejde hinanden, som vi ellers gjorde meget" (Feedback fra mor)

6.3 Indsatsens forankring

Forankringsmæssigt giver det ifølge tovholderne god mening, at indsatsen er placeret i MBU og derfor er "tæt" på det pædagogiske arbejde. Det er vigtigt, at det er fagfolk med pædagogisk/sundhedsplejebaggrund, der varetager arbejdet. Det kræver fagfolk med stor erfaring med forældrearbejdet – og erfaring med at arbejde med de grøn/gule børn.

15. februar 2019
Side 23 af 29

Det skaber en tryghed for familierne, at de kender dem/de fagfolk, der står bag familiegruppen. Det vil være sværere at tilbyde forløbet til familierne, hvis det lå i MSB, da det kan virke skræmmende at skulle starte i et forløb ved familiebehandlere/socialrådgivere osv. – særligt da det ofte er familier, der aldrig har haft kontakt til det sociale system før. Målgruppen for familiegrupperne er generelt en helt anden end dem, der har behov for understøttelse fra MSB.

7. Evaluering af målgruppe og tilslutning

Henholdsvis familiegruppemedarbejdere og tovholdere er gennem interviews blevet spurgt, hvilke familier der får mest ud af at deltage i familiegrupperne. Både tovholdere og familiegruppemedarbejdere forklarer, at det er vigtigt, at familien selv har en erkendelse af, at de har et behov for indsatsen, for at indsatsen har en effekt. Personalet oplever af og til skepsis fra familierne inden opstart, men når familierne først er startet på forløbet, kan de have svært ved at slippe det igen.

Denne skepsis forud for forløbet kan moren til Sara nikke genkendende til:

"Jeg var lidt skeptisk i forhold til det med at skulle sidde og "snakke i rundkreds" om vores udfordringer og oplevelser – det kan godt komme lidt for tæt på for mig. Men vi gav det en chance" (Interview, mor til Sara 4 år).

7.1 Hvilke familier får mest ud af indsatsen?

De familier, der får mest ud af familiegrupperne, er familier, hvor forældrene har selverkendelse og er åbne over for egne problemstillinger. Som moren til Sara videre fortæller:

"Vi har været meget åbne over for, hvordan vi er som forældre, og hvad vi har gjort herhjemme, og det gør rigtig meget i forhold til at få de rigtige ting med derfra, og at man som forældre går helt ind i det" (Interview, mor til Sara 4 år).

Foruden åbenhed og selverkendelse beskriver familiegruppemedarbejdere og tovholdere forældrene som nogle, der formår at reflektere og ønsker at bidrage til sparringen om de andre familiers problemstillinger og udfordringer. De tør at være sårbare og er åbne for hjælp fra en professionel, der "blander sig" og guider i pressede situationer. De er åbne over for forandring og at bryde mønstre og prøve andet end det, de plejer. Forældrene har desuden et stabilt fremmøde og er generelt i stand til at interagere med andre familier.

15. februar 2019
Side 24 af 29

Familiegruppemedarbejderne og tovholderne forklarer i forlængelse af ovenstående, at ikke alle familier passer ind i målgruppen for familiegrupperne. Det skyldes, at der er tale om en specifik indsats til familier, som har behov for ekstra støtte samtidig med, at problemstillingerne ikke må være for svære, da der er tale om et pædagogisk og sundhedsfagligt tilbud og ikke familiebehandling eller lignende. Det kan dog være svært på forhånd at vide, om nogle familier har for svære problemstillinger, fordi man i institutionen ikke får et lige så tydeligt billede af samspillet i familien, som man gør i familiegruppen.

Derudover kan det ifølge familiegruppemedarbejderne være udfordrende med familier med manglende mentaliserings- og refleksionsevne og familier med manglende filter/grænser. Familier bør desuden ikke være presset eller "overtalt" til at deltage.

7.2 Familier, som får mindre gavn af indsatsen

Det er ikke alle, der profiterer af at være samlet med andre familier med lignende udfordringer – selvom mange familier i spørgeskemaerne har givet udtryk for, at det netop er styrken ved familiegruppen, at man kan sparre og spejle sig i hinanden som familier. Annes familie er et eksempel på, at nogle familier i højere grad profiterer af en indsats, hvor der gives konkret vejledning til den *enkelt* familie – eks. gennem besøg i hjemmet, Marte-Meo eller lignende.

Her har både personalet og forældrene givet udtryk for, at familien ikke har fået det udbytte af forløbet, de havde håbet på. Denne familie er stoppet efter 10 familiegruppemøder og oplever ikke, at forløbet har skabt større trivsel for deres datter. Det skyldes, ifølge både forældre og personale, at familien ikke har haft behov for at blive en del af et større familienetværk. De har derimod haft behov for meget mere direkte vejledning fra fagpersonerne:

"Vi fik ikke nok værktøjer til at gå hjem og arbejde med fokusområderne; eks. skæld ud. Når man ændrer nogle ting og barnet fortsætter – hvad gør man så? Hvad sætter man i stedet for?" (Interview, mor til Anne 5 år).

Her bør det dog nævnes, at familien samtidig giver udtryk for, at det har været svært for dem at spejle sig i de andre familier i deres gruppe. Det skyldes, at flere i gruppen havde sproglige udfordringer, hvilket betød, at der ikke var meget sparring, og at indholdet i familiegruppen blev hevet ned på et meget lavt niveau. Dette understøtter pointen om, at nogle familier kan have for svære problemstillinger til at deltage i familiegruppen, hvilket påvirker kvaliteten af tilbuddet for de øvrige familier.

15. februar 2019
Side 25 af 29

7.3 Familiegrupperne bidrager til opsporing

Der har undervejs i projektperioden været flere eksempler på, at familier er startet i familiegruppen og senere er blevet henvist til et andet tilbud igennem socialforvaltningen.

Som tovholderne for familiegruppen forklarer i et interview, er der måske nogle familier, der ikke får noget ud af forløbet, men til gengæld er der blevet afdækket nogle behov i familierne, som der efterfølgende bliver taget hånd om. Familiegrupperne medvirker således også til opsporing af sværere problemstillinger, som i nogle tilfælde medfører underretning eller netværksmøde, hvor familiegruppemedarbejderne er med til at hjælpe familierne videre i et mere relevant tilbud. En af casefamilierne er som nævnt et eksempel herpå.

7.4 Tilslutning til indsatsen

Opstarten af familiegrupperne gav udfordringer i forhold til rekruttering af familier, og grupperne havde i perioder helt ned til to familier ad gangen. Siden efteråret 2017 er søgningen til familiegrupperne steget markant, således at grupperne det meste af tiden er fyldt op med 3-6 familier i hver gruppe.

I interviewet med tovholderne blev de spurgt ind til deres erfaringer med at rekruttere familier, og det viste sig, at de havde forskellige oplevelser hermed. Nogle har oplevet vanskeligheder med rekrutteringen, hvor andre har oplevet stor efterspørgsel – og at der er venteliste. Tovholderne påpeger, at det især er vigtigt for rekrutteringen, at lederen/tovholderen sørger for, at personalet får et godt kendskab til familiegrupperne. Nogle steder mangler personalet viden og beder derfor ofte den pædagogiske leder om at formidle det til forældrene. Der kan være lang vej til det, hvis dagtilbuddet ikke har en tovholder, der kender godt til det. Samtidig kan det være grænseoverskridende for pædagogerne at tale med familierne om det, hvis forældrene ikke selv føler, de har behovet. Det tager tid, og det kræver en vis erfaring for personalet, så de føler sig trygge ved at tilbyde det til forældrene.

Det fungerer bedst, når familiegrupperne er noget, personalet ofte taler om og udbreder som en helt almindelig mulighed. Familierne har ofte behov for et lille skub fra personalet. Dette er personalets og de pædagogiske leders ansvar, og det er deres opgave at gøre det på den bedste måde.

Forældrene til Malene kan bekræfte dette, da de fortæller, at man fremadrettet bør italesætte familiegruppen anderledes og gøre det synligt, at det er et bredt tilbud.

"Jeg frygtede, at vi skulle være sammen med en masse familier, der har det meget sværere end os, og at vi så slet ikke ville passe ind. Man bliver lidt stemplet, hvis andre hører, at

15. februar 2019
Side 26 af 29

man får hjælp i kommunen (...). Men det er jo helt almindelige familier, der er derude” (Interview, far til Malene 4 år)

Pædagogernes og de pædagogiske lederes italesættelse af forløbet har således en betydning for, i hvor høj grad man lykkes med at rekruttere familier til forløbet. Tovholderne forklarer i forlængelse heraf, at forældrene skal præsenteres for indsatsen helt i starten af institutionslivet, så det ikke virker fremmed for dem, hvis det bringes op af en pædagog på et senere tidspunkt. Der findes også familier, der selv efterspørger det, fordi de tidligere er blevet præsenteret for det.

8. Perspektiver ift. mulig permanentgørelse

Det kan overvejes, om Familiegrupper i dagtilbud skal gøres til et permanent tilbud til børnefamilier i Aarhus Kommune, evt. med en alternativ organisering ift. projektperioden. I dette afsnit opsummeres evalueringens resultater, hvorefter der gives nogle forslag til mulig videreførelse af indsatsen.

8.1 Opsummering af evalueringens resultater

Ovenstående evaluering af familiegrupper i dagtilbud viser, at indsatsen særligt har positiv effekt på forældre-barn relationen og de rammer, som barnet indgår i derhjemme. Forældrene bliver mere sikre i forældrerollen, får bedre handlekompetencer og bliver tydeligere forældre. Forældrene udvikler deres evne til at skabe rammer og struktur for barnet og bliver bedre til at sætte sig i deres barns følelsesmæssige tilstand – sætte ord på og forstå barnets følelser.

Med familiegruppen skabes således et godt grundlag for netop at understøtte og styrke barnets trivsel, udvikling og læring, herunder også i forhold til barnets deltagelse i fællesskaber i institutionen og senere skolen.

Opsummerende viser den kvantitative del af evalueringen (spørgeskemaerne) bl.a. følgende:

- Forældrene mener særligt, at forløbet har haft en positiv effekt på deres adfærd i forhold til at støtte deres barns trivsel og udvikling
- Personalet mener særligt, at forløbet har haft en positiv effekt for forældre-barn relationen
- Halvdelen af personalet mener i høj grad, at forløbet har understøttet deres samarbejde med forældrene
- Forældrene har generelt en mere positiv opfattelse end personalet af familiegruppens effekt på forældrenes handlekompetencer og barnets trivsel

15. februar 2019
Side 27 af 29

Forældrene:

- 89% af forældrene oplever i meget høj eller i høj grad, at de har fået råd og vejledning til, hvad de kan gøre for at støtte deres barns trivsel og udvikling.
- 83% af forældrene oplever i meget høj eller i høj grad, at de gør noget anderledes end før for at støtte deres barns trivsel og udvikling.
- 59% af forældrene oplever i meget høj eller i høj grad, at deres barn trives bedre end før forløbet

Personale i barnets institution:

- 84% af personalet oplever i høj eller i nogen grad, at forældre-barn relationen har udviklet sig positivt
- 59% af personalet oplever i høj eller i nogen grad, at barnet trives bedre i institutionen
- 79% af personalet oplever i høj eller i nogen grad, at familiegruppeforløbet har understøttet samarbejdet med forældrene

Endvidere viser evalueringen, at tilslutningen til familiegrupperne i perioder har været lavere end antaget ved opstarten af projektet. Dette betyder, at udgiften pr. deltagende familier gennemsnitligt set er højere end budgetteret, da det ikke har været muligt at nedskalere frikøbet af familiegruppemedarbejderne i perioder med lav efterspørgsel.

8.2 Mulige modeller for videreførelse af indsatsen

Såfremt man på baggrund af ovenstående evaluering ønsker at arbejde videre med en permanentgørelse eller forlængelse af Familiegrupper i dagtilbud, kan det være relevant at overveje forskellige scenarier. Nedenfor skitseres forskellige modeller for videreførelse af indsatsen med angivelse af fordele og ulemper. Disse kan videreudvikles og foldes mere ud, såfremt man ønsker at gå videre med en nærmere beskrivelse til eksempelvis et budgetforslag.

A. Bibeholde nuværende organisering

Den nuværende model har seks familiegrupper med hver deres faglige leder, fordelt i seks dagtilbud

Fordele: Kontinuitet for institutionerne, familiegruppemedarbejderne og familierne, lokal forankring, geografisk spredning

Ulemper: Tung på ledelse og administration.

B. Mere centraliseret ledelse og lidt færre grupper

For at udnytte ressourcerne bedre og tilpasse kapaciteten til efterspørgslen, kan det overvejes at lave færre grupper, f.eks. en i hvert distrikt eller 3-4 af

15. februar 2019
Side 28 af 29

de eksisterende grupper. Grupperne behøver ikke nødvendigvis at være aldersopdelt (der afprøves pt. en 0-7 årsgruppe i område Nord).

- Én faglig leder og ét team af familiegruppemedarbejdere, som kan dække ind for hinanden.
- Placering i nuværende værtsinstitutioner, eller evt. et par nye, hvis der skal være en pr. område.
- Mulighed at tænke det organisatorisk sammen med Tværfaglig enhed.

Fordele: Færre udgifter til administration og ledelse, mere fleksibilitet, større chance for at der er fyldt op ift. de nuværende 6 grupper.

Ulemper: mindre lokal forankring af ledelsen

C. Op til dagtilbuddene

Lade det være op til de enkelt dagtilbud, om de ønsker at starte familiegrupper op.

Fordele: lokal forankring

Ulemper: dyrt, få familier, kommer nok ikke til at ske. (jf. interview med tovholdere)

D. Styrket rolle til MSB

Det kan overvejes at styrke samarbejdet med MSB yderligere ift. indsatsen, eksempelvis ved at tilknytte familiebehandlere, eller at forankre indsatsen i MSB i stedet for i MBU.

Fordele: mulighed for at give en mere individualiseret indsats til familier med sværere problemstillinger, eksempelvis med mulighed for supplerende indsats i hjemmet. Stor erfaring med Marlborough-metoden i MSB familieskolerne

Ulemper: Forankring i MSB vil sandsynligvis gøre, at indsatsen i mindre grad målrettes familier, som har behov for en pædagogisk og mindre indgribende indsats.

15. februar 2019
Side 29 af 29

7. Litteraturliste

- Asen, Eia og Michael Scholz (2009): Multi-Family Therapy: Concepts and Techniques
- Bowlby J (2008): En sikker base – Tilknyningssteoriens kliniske anvendelser. København: Det lille forlag, 7. oplag.
- Børne- og ungepolitik. (2018). Aarhus Kommune.
- Databasen Børns Sundhed, Pedersen TP, Weber, SP, Holstein BE, Ammitzbøll J & Due P. (2018) Sundhedsplejerskers bemærkninger til forældre-barn relationen i første leveår. Temarapport. Børn født i 2016. København. Databasen Børns Sundhed og Statens Institut for Folkesundhed, SDU.
- Databasen Børns Sundhed, Johansen A, Weber, Pant S & Holstein BE (2018). Forældre-barn relationen. Temarapport og årsrapport. Skoleåret 2016-2017. København: Databasen Børns Sundhed og Statens Institut for Folkesundhed, SDU.
- Heckmann J. J. (2008): Return on Investment: Cost vs. Benefit. University of Chicago.
- Lind D (2003): Tilknyningsforskningens bidrag til forståelsen af psykopatologi hos børn. Psyke & Logos; 24:686-718.
- Trivette, C. M., Dunst, C. J., & Hamby, D. W. (2010): Influences of family-systems intervention practices on parent-child interactions and child development. Topics in Early Childhood Special Education, 30(1), 3-19.
- Væver MS (2015): Tilknyningsvanskeligheder og udsathed i spæd- og småbørnsalderen i: Erlandsen T, Jensen NR, Langager S & Petersen KE (red.): Udsatte børn og unge – En grundbog. København: Hans Reitzels Forlag.
- Væver MS, Smith-Nielsen J, Wowern RV, Wendelboe K & Lavallee ML (2016): Sikre metoder til at spore tidlig mistrivsel og stress hos spædbørn. Sundhedsplejersken; 3:6-12.